

PORTAL

فهرست

۳	چکیده
۳	کلمات کلیدی
۳	مقدمه
۳	تاریخچه
۵	چارچوب یک پورتال
۶	پورتال از نگاه های متفاوت
۷	انواع پورتال ها
۸	مهمترین ویژگی های یک پورتال
۱۰	مزایای استفاده از پورتال
۱۱	مهم ترین سرویس های اصلی یک پورتال
۱۱	مشخصات وب پورتال Web Portal
۱۲	سخن حاشیه
۱۳	خلاصه
۱۴	منابع

چکیده

در این مقاله بر آن شدیم؛ تا با جمع‌آوری مطالبی هر چند ناچیز در حیطه فعالیت‌ها و فواید پورتال‌ها؛ پنجره دیگری از جهان فناوری را به روی شما بگشاییم.

با مطالعه این مطالب دریافتیم، که پورتال صفحه وب واسطی است که به‌عنوان دروازه ورودی امکان دسترسی آسان را به خدمات و اطلاعاتی که کاربر، برای انجام خواسته‌اش نیاز دارد، فراهم می‌کند، و در میان انواعی از پورتال که معرفی شد پورتال‌های سازمانی خدماتی فراتر از آدرس‌دهی اطلاعات را انجام می‌دهند که معمولاً شامل مواردی نظیر کاوش، سرویس پست الکترونیک، نظر سنجی، گروه‌های خبری و بحث و غیره است.

پورتال‌ها دارای انواع کاربرد و تکنولوژی‌های تولید مختلفی هستند که بدون توجه به آنها شناخت پورتال ناقص و مبهم است. ولی در هر صورت تمامی پورتال‌ها در یک مفهوم اشتراک دارند: پورتال صفحه وب واسطی است که به‌عنوان دروازه ورودی امکان دسترسی آسان را به خدمات و اطلاعاتی که کاربر، برای انجام خواسته‌اش نیاز دارد فراهم می‌کند.

مقدمه

در دهه پایانی قرن بیستم و در آستانه ورود به هزاره سوم، ظهور و گسترش فناوری اطلاعات کلیه شئون زندگی و تعاملات اجتماعی را دستخوش تحول نمود. تاحدی که تمامی جوامع ناگزیر از رویکرد به آن شدند. مؤسسات و سازمانهای گوناگونی تاکنون با هدف ارائه راه‌حل‌های نوین جهت تسهیل فرایندهای مدیریتی تشکیل و تأسیس شده‌اند.

پورتال‌های سازمانی به‌عنوان یکی از این راه‌حل‌ها تا حدودی توانسته‌اند انتظارات و امیدهای مدیران را در عرصه‌های گوناگون مدیریت برآورده سازند. معمولاً اولین نگرانی مدیران یافتن اطلاعات جدید و منابع اطلاعاتی موثق است. پورتال‌های سازمانی با بررسی نیازهای اطلاعاتی مدیران، مجموعه‌ای از مسیرهای مطمئن اطلاعاتی را در اختیار آنها می‌گذارند. از آنجایی که ارائه خدمات پورتال اساساً مبتنی بر شبکه و به‌ویژه اینترنت می‌باشد، پورتال‌های سازمانی خدماتی فراتر از آدرس‌دهی اطلاعات را انجام می‌دهند که معمولاً شامل مواردی نظیر کاوش، سرویس پست الکترونیک، نظر سنجی، گروه‌های خبری و بحث و غیره است. امکان تعامل دو سویه میان مدیران و کاربران (کارمندان و ارباب رجوع) از طریق وب‌سایت اصلی پورتال و همچنین دیگر کاربران عضو در یک پورتال سازمانی، زمینه بهره‌برداری هر چه بیشتر از فرصت‌هایی را که در عرصه‌های گوناگون پدید می‌آیند، فراهم ساخته است.

کلمات کلیدی

پرتال - وب‌پورتال - اینترنت - درگاه

تاریخچه پورتال

همچنان که استفاده از اینترنت در اوایل سال ۱۹۹۴ آغاز شد و سرعت گرفت، تعداد وب‌سایت‌ها نیز به شدت افزایش پیدا کرد. این پدیده که به‌خودی خود تقویت می‌شد منجر به بروز ضرورت یافتن راهی برای کمک به امر ناوبری (یعنی جستجو و تحقیق شد). به این منظور دو نوع از وب‌سایت‌ها یعنی "فهرست‌های راهنما" و "موتورهای جستجو" پا به عرصه ظهور گذاشتند. فهرست‌های راهنما راهنمایان وب بودند که متشکل از ویراستاران انسانی بوده و بر اساس مقولات مختلفی مانند هنر، تجارت، خبر، بهداشت و غیره سازماندهی شده بودند. نتیجه نهایی، معمولاً یک "پیوند" به یکی از صفحات معین وب بود که اطلاعات مورد نظر کاربر را در خود داشت.

از طرف دیگر، موتورهای جستجو کلمات کلیدی را از روی صفحات وب در بانکهای اطلاعاتی گردآوری و تنظیم می‌کردند که جستجوگران می‌توانستند به پرس‌وجو درباره آنها بپردازند. با وجود گسترش و تکامل موتورهای جستجو همچنان این سؤال به عنوان یک چالش مطرح بود که چگونه دقیقاً چیزی را به کاربر بدهیم که او می‌خواهد؟ روند تکاملی وب‌سایت‌ها سبب شد تا به

تدریج استراتژی‌های خود را از "پیوند دادن سریع کاربران" به "سایت‌های مقصد" تبدیل نمایند. در این مرحله ناظران صنعتی به فهرست‌های راهنما و جستجوی اولیه عنوان "پورتال" را دادند. این اصطلاح را در سال ۱۹۹۷ هالسی مینور که در آن زمان رئیس CNET بود، ابداع کرد. این کلمه به همان معنای عادی "دروازه" و "درگاه" است ..

در حوزه اینترنت تعریف پورتال ماهیت متغیر خود را حفظ کرد. در ساده‌ترین معنا، پورتال دروازه‌ای است به وب. پورتال سکوی پرتابی است که هر کاربر قبل از رفتن به سراغ مقصدهای دیگر باید به صورت یک صفحه مبدأ از آن استفاده کند. مارشاک معاون گروه پاتریشیا سیبولد می‌گوید: "پورتال‌ها باعث کاهش میزان پرسه زدن افراد در وب می‌شوند." در عین حال پورتال‌ها به تدریج تبدیل به سایت‌هایی شدند که هر کاربر در سراسر روز به منظور مدیریت طیف وسیعی از فعالیت‌های روزمره خود، به سراغ آنها می‌رود مانند بررسی کامل تیتراهای خبری، قیمت سهام، ارسال نامه الکترونیکی و پیام‌های دوربرد و پیوستن به تالارهای گفتگو.

از اینرو پورتال‌ها وظایف بسیار متفاوتی را انجام می‌دهند ولی جوهره همگی آنها متشکل از پنج عنصر اصلی است: مدیریت، جستجو، محتوا، ایجاد گروه‌های کاری و برنامه‌های خلاقیت فردی.

نسل اول پورتال‌ها:

اولین پورتال‌ها، که از آنها تحت عنوان نسل اول نام برده می‌شود، بر فراهم نمودن محتویات ایستا، مستندات و همچنین خوراکی‌های اطلاعاتی زنده در صفحات وب مبتنی بودند. مثال‌های نمونه این نسل سایت‌های yahoo یا Excite است. این پورتال‌ها در محیطی به هم پیوسته، اهداف مشابهی را دنبال کرده و صفحه واسط مشخص و منحصر به فردی را برای دستیابی به مجموعه اطلاعات توزیع شده در سراسر شرکت یا سازمان خود، در اختیار کاربر می‌گذاشتند. این اطلاعات معمولاً شامل اخبار شرکت، شرایط و فرم‌های استخدام، اطلاعاتی مربوط به کارکنان و چگونگی ارتباط با آنها، مستندات رسمی و سیاست‌های اعلام شده شرکت و همچنین لینک‌های ارتباطی مفید بود.

نسل دوم پورتال‌ها :

نسل دوم پورتال‌ها بر اطلاعات مشخص‌تر و نرم‌افزارها متمرکز بودند. در اساس شباهت زیادی به خصوص در زمینه فراهم آوردن اطلاعات با نسل اول داشتند با این همه تفاوت مهمی نیز وجود داشت: این پورتال‌های امکان همکاری کاربران را در محیطی به هم پیوسته فراهم می‌کردند و همین امکان، نقطه تمایز آنها با نسل پیشین محسوب می‌شد. پورتال‌های نسل دوم قابلیت همکاری متقابل را در ادارات مجازی برای تیم‌های کاری و به منظور انجام وظایفشان فراهم می‌ساختند. نسل دوم پورتال‌ها سرویس‌های متعددی داشتند که از جمله آن‌ها می‌توان به سرویس‌های مدیریت محتوی (سازمان‌دهی و مدیریت اطلاعات مرتبط) و سرویس‌های همکاری (که به کاربران امکان می‌داد با یکدیگر گپ زده و برای یکدیگر ایمیل فرستاده و قرار ملاقات تنظیم کنند) اشاره کرد. در این پورتال‌ها قابلیت تعریف گروه‌های کاربری نیز فراهم آمده بود. به بیان دیگر این پورتال‌ها ساز و کار همکاری داخلی را در یک سازمان فراهم می‌ساختند.

نسل سوم پورتال‌ها :

نسل سوم با هدف ایجاد فضای مجازی تجارت الکترونیک (E-Business) به وجود آمد. پورتال‌های نسل سوم به عنوان واسط ارتباطی کارمندان، تهیه‌کنندگان، تولیدکنندگان و مشتریان قلمداد می‌شوند. ویژگی فوق‌العاده این پورتال‌ها امکان مرتبط شدن نرم افزارهای مستقر در سرورهای مختلف است. به بیان دیگر، این پورتال‌ها نقطه به هم پیوستن محتویات و برنامه‌های کاربردی مستقر در سرورهای مختلف به‌طور همزمان و با استفاده از همکاری سرویس‌های خدماتی آنان‌اند. به‌علاوه امکان دسترسی به محتویات و امکانات سیستم‌های مختلف را از طریق ابزارها و تجهیزات متنوع، بسته به نیاز کاربر امکان‌پذیر می‌کنند. این گروه پورتال‌ها مجموعه قابل توجه و ارزشمندی از اطلاعات، مستندات، امکانات و قابلیت‌های نرم افزارهای مرتبط را از طریق درگاه واحدی برای کاربر فراهم می‌کنند.

چارچوب یک پورتال

یک فضای کاری پورتال صرفاً با قرار دادن یک طرح جذاب بر روی انبوهی از منابع محتوایی و کاربردهای مربوط به آن که قبلاً کاوش در آنها به سختی صورت می‌گرفت، حاصل نمی‌گردد. در واقع چالش ساختن یک پورتال در سطحی عالی در صفحه واسط کاربر آن نیست، بلکه در فراهم نمودن فرایندهای تجاری و کاری یکپارچه‌ای است که از میان بسیاری از سامانه‌های فناوری اطلاعات می‌گذرند تا چنین فرایندهایی را به صورت یک مجموعه واحد درآورند و قابلیت‌های کاوش جامع، دسترسی و یکپارچه سازی کاربردی، تنظیم شخصی، استقرار، مدیریت، همکاری، مدیریت محتوایی شبکه، استقرار تخصص، هوش تجاری، تجزیه و تحلیل کمی، امنیت و میزبانی دیگر گزینه‌های منحصر به سازمان را ایجاد نمایند. فروشنده‌ای که شما برای خرید خودتان انتخاب می‌کنید، باید بتواند کلیه این قابلیت‌ها را یا به صورت مستقیم و یا از طریق مجموعه‌ای از شرکاء فراهم نماید تا آنها را با یکدیگر ترکیب و مجتمع نموده و اطمینان یابد که این خدمات مناسب هستند و تداوم خواهند یافت.

این یکپارچه‌سازی ممکن است آسان به نظر برسد، اما ماده و محتوای اصلی آن شامل انبوهی از نرم افزارهای میانجی است که با ساختارهای شبکه‌ای موجود درگیر و ترکیب می‌شوند و شرایطی را به وجود می‌آورند که در بهترین شکل خود به‌عنوان چارچوب پورتال عمل می‌نماید و می‌تواند با نیازهای متنوعی منطبق گردد و فضای مناسبی را برای چیزی بیش از یک محصول فراهم نماید. این رویکرد فراتر از انتظار شرکت‌هایی نظیر IBM بوده است. این شرکت در ایجاد خانواده پورتال Web sphere خود به چیزی فراتر از این دست یافت. مزایایی که از طریق استخراج ارزش‌های کاملاً جدید پورتال نظیر کاربردهای جاری، محتوا و ویژگی‌های تخصصی آن عاید کاربر می‌شد، در واقع مجموعه‌ای از دارایی‌های محتوایی پورتال را تبدیل به یک فضای کاری منفرد، جامع و مبتنی بر تجارت الکترونیکی ساخت. هر یک از پیاده‌سازی‌ها و کاربردهای پورتال متمرکز بر هدفی خاص می‌باشد. پورتال‌های تجارت به کارمندان (B 2 E) متمرکز بر یکپارچه‌سازی کاربردهای سازمانی، توسعه اجتماعی و حرفه‌ای و همکاری برابر هستند در حالیکه پورتال‌های تجارت به تجارت (B 2 B) تمرکز خود را معطوف بر امنیت اکسترانت و کاربردهای عمومی (سلسله مراتبی) کرده‌اند. پورتال‌های تجارت به مشتری (B 2 C) متمرکز بر قابلیت‌های سنجش، اجرای تبادلات و حفظ مشتری هستند. در رأس هر یک از پورتال‌ها می‌تواند تمرکز بر خود پورتال باشد، ضمن آنکه مجموعه‌ای از ویژگی‌های بیشتری را ممکن است در یک پورتال صنعتی تجاری بیابیم که هدف آن به عنوان مثال، در خصوص پورتال یک شرکت تولید کننده دارو می‌تواند پردازش فرایندهای تأیید دارو توسط وزارت بهداشت باشد. قبلاً، این ویژگی‌ها از طریق چندین پورتال برای یک سازمان فراهم می‌شد و از سوی گستره وسیعی از فروشندگان نرم‌افزارهای پورتال پشتیبانی می‌گردید که هر یک به جنبه خاصی از پورتال پرداخته بودند. به‌عنوان مثال، می‌توان گفت که یک بانک تجاری بزرگ از یک پورتال (B 2 C) قابل دسترسی برای مشتری استفاده می‌کند که مشتریان تجاری از طریق آن می‌توانند به حساب‌های خود دسترسی داشته باشند، به انتقال وجوه و دارایی‌ها به‌پردازند، اطلاعات مربوط به محصولات جدید را به‌دست آورند و اطلاعات و اخبار مربوط به حساب‌های خود را دریافت نمایند. علاوه بر این‌ها، بانک مذکور از یک پورتال تجارت به تجارت (B 2 B) استفاده می‌کند که از طریق آن پرداخت وام‌های کوتاه‌مدت از بانک‌های تجاری بزرگ به بانک‌های کوچکتر مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد. مدیریت این روابط چندگانه فروشنده_ خریدار، یک کار چندگانه و ترکیبی را برای تیم فناوری اطلاعات سازمان به وجود می‌آورد.

پورتال‌ها به چارچوب یکپارچه‌تری تبدیل شده‌اند؛ چیزی که به‌عنوان راهی برای استقرار محتوا آغاز شد، اکنون مبنایی شده است که از طریق آن تبادلات چندگانه صورت می‌گیرند، مدیریت شبکه محور را امکان پذیر ساخته است و با مشارکت‌کنندگان بسیاری در تعامل می‌باشد. همان طور که ملاحظه می‌شود، تعریف کاربردی از پورتال متمرکز بر نیازهای چندگانه بازار است: B 2 B, B 2 C, B 2 E, E 2 E. یک پورتال باید به سرعت مستقر شود، اما در عین حال باید به نحو گسترده‌ای در میان کاربران مختلف به صورت شخصی تنظیم شود، گستره‌ای وسیع از محتویات گوناگون را در بر بگیرد، همکاری لازم را میان کسانی که در ارتباط با یک موضوع خاص نیاز به کمک و مشارکت دیگران دارند، فراهم نماید و در تعامل با زمینه طراحی شده خود از انعطاف کافی برخوردار باشد و بالاخره اینکه یک فضای کاری الکترونیکی مناسبی را برای کاربران خودش به‌وجود آورد. به‌طور کلی، پورتال فضای کاری سنتی و محصول محور را به یک فضای پرتحرک‌تر، شخصی شده و قابل تعامل و مشارکت با

مشتریان بیشتر تکامل و ارتقاء می‌دهد. برای اغلب افراد اوج خلاقیت های الکترونیکی آنها در عرصه‌های کاری و شغلی، در ارسال یک فایل الکترونیکی به وسیله پست الکترونیکی خلاصه می‌شود. این افراد تنها از ۵ درصد از امکانات قابل ارائه در یک پورتال استفاده می‌کنند. ۹۵ درصد دیگر از امکانات موجود در یک پورتال منتظر کسانی است که به سراغ آن می‌آیند و از این امکانات در جهت ارتقای شغلی و حرفه ای خود استفاده می‌کنند.

پورتال از نگاه های متفاوت

مطالعه دوباره و چندباره تعاریف مختلفی که از پورتال ارائه شده است، معمولاً برای شناخت این مفهوم ناکافی و در بعضی از موارد ناکارآمد است. آنچه که به عنوان تعریف از این مفهوم ارائه می‌شود، و ما نیز در این نوشته ملزم به ارائه تعریف برای ورود به بحث در خصوص پورتال‌ها هستیم، وجه تمایز کاملی برای تشخیص یک پورتال از وب سایت به دست نمی‌دهد. از سوی دیگر سوء کاربردهای مختلف و استفاده نابجا از این کلمه خود باعث سردرگمی حتی کاربران حرفه ای وب می‌شود.

مفهوم پورتال از دیدگاه‌ها و مقاصد مختلف دارای تعاریف متفاوتی است که به ذکر چند نمونه اکتفا می‌کنیم:
پورتال در لغت: پورتال در لغت به معنای "دروازه"، "دریچه" و "محل ورود" است. در علم معماری پورتال یک واژه عمومی برای توصیف یک ورودی مجلل به ساختمانی مهم است.

پورتال از نگاه توربان: توربان در "کتاب فناوری اطلاعات برای مدیران" پورتال‌ها را اینگونه معرفی کرده است: دروازه‌های شخصی مبتنی بر وب که به روی دانش و اطلاعات موجود در محیط‌های محاسبه شبکه‌ای (Network Computing) باز می‌شوند.

پورتال در علم معماری: پورتال یک واژه عمومی برای توصیف یک ورودی مجلل به ساختمانی مهم است.

پورتال از نگاه ویکی پدیا: سایت ویکی پدیا پورتال وب (Web Portal) را سایتی معرفی می‌کند که به‌عنوان نقطه دسترسی (point of access) به اطلاعات پهنه وب عمل می‌کند. پورتال‌ها اطلاعات مختلف را از منابع متنوع و حتی متضاد در یک مسیر یکپارچه ارائه می‌کنند.

تعاریف دیگر:

- پورتال سایتی است که به عنوان یک درگاه ورودی برای کاربرانی که می‌خواهند به دنیای اینترنت وارد شوند عمل می‌کند و فهرست و لینک سایت‌های مورد نظر را به‌صورت دسته بندی شده در اختیار مراجعه‌کننده قرار می‌دهد.
- یک پورتال سایتی است که دارای ورودی به دیگر سایتها می باشد، یک پورتال معمولاً دارای خدمات رایگانی نظیر موتور جستجو، ایمیل رایگان، چت و ... می‌باشد.
- یک پورتال سایتی است که اولین مکانی باشد که مردم در هنگام استفاده از وب از آن دیدن کنند. (First place to see) و یا اینکه با چنین هدفی تاسیس شده باشد. معمولاً یک پورتال دارای فهرستی از سایت‌های دیگر، یک موتور جستجو و برخی خدمات رایگان مانند پست الکترونیک، چت و ... می‌باشد. در واقع یک Portal یک Point Entry Of محسوب میشود.
- پورتال سایتی است که با هدف اولین مکان تماس بودن (First Port Of Call) در هنگامی که کاربر آنلاین شروع به کار می‌کند طراحی و پیاده‌سازی گردد. یک پورتال آمیزه ای از اخبار، اطلاعات، سرویس جستجو و دایرکتوری را ارائه می‌کند. در این رهگذر، ارائه سرویس‌های رایگان و ابزارهای محتوایی دیگر نیز از جمله تلاش‌های پورتال‌ها برای حفظ مقام بهترین مکان برای شروع می‌باشد.

تعریف جامع: پورتال صفحه وب واسطی است که به‌عنوان دروازه ورودی امکان دسترسی آسان را به خدمات و اطلاعاتی که کاربر، برای انجام خواسته‌اش نیاز دارد، فراهم می‌کند.

انواع پورتالها

معیاری که با استفاده از آن پورتالها را از یکدیگر تفکیک می‌کنیم استفاده و کاربردهای مختلف پورتالهاست. این استفاده‌های متنوع خود پدیدآورنده قابلیت‌های مختلف برای پورتالهاست که باعث تشخیص آنها از یکدیگر نیز می‌شود.

پورتال‌های شخصی (مانند کامپیوترهای شخصی):

سایتی در پهنه وب که عموماً امکانات شخصی‌سازی شده‌ای را به مراجعین خود ارائه می‌کند. این پورتالها طراحی شده‌اند تا با استفاده از نرم‌افزارهای کاربردی توزیع شده (Distributed Application) و انواع و اقسام سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای دیگر خدماتی را از منابع مختلف ارائه کنند. استفاده‌های تجاری از اینگونه پورتالها آنها را ملزم به ارائه خدمات بر روی گونه‌های مختلفی از تجهیزات کامپیوتری مانند کامپیوترهای شخصی، PDAها و گوشی‌های تلفن همراه می‌کند. YAHOO یک مثال خوب برای این دسته است.

پورتال‌های منطقه‌ای:

پورتال‌های منطقه‌ای به‌عنوان درگاه‌هایی برای دسترسی به خدمات و اطلاعات خاص مربوط به مناطق تحت پوشش خود عمل می‌کنند. این اطلاعات می‌تواند شامل وضعیت آب و هوا، اوقات شرعی، نقشه مناطق و خیابانها و اطلاعات تجاری مربوط به بخش‌های تحت پوشش باشد. Sina.com برای چین، rediff برای هند و naver.com برای کره مثال‌هایی برای این گروه هستند.

پورتال‌های دولتی:

پورتال‌هایی که نهادهای دولتی برای اطلاع‌رسانی و خدمت‌رسانی به مخاطبین خود ایجاد می‌کنند. پورتال‌های بسیاری از وزارتخانه‌های کشور می‌تواند مثال خوبی برای این دسته باشد.

پورتال‌های صوتی (Voice Portals):

یکی از پورتال‌هایی که پیش‌بینی می‌شود در سال‌های آینده با توجه به گسترش بیش از پیش گوشی‌های همراه و نیز فناوری مرورگرهای صوتی، مورد توجه خاص قرار گیرد پورتال‌های صوتی است که در آن امکان دسترسی به خدمات و اطلاعات از طریق صدا فراهم می‌آید.

پورتال‌های تجاری (Business Portals): برنامه‌هایی هستند که شرکت‌ها را قادر می‌سازند تا اطلاعات ذخیره شده در داخل و خارج شرکت، را در دسترس کاربران تجاری در داخل و خارج شرکت قرار دهند. این نوع پورتال درجه‌ای به اطلاعات اختصاصی شده می‌گشاید تا کاربران از آن در تصمیم‌گیریهای تجاری استفاده نمایند. این اطلاعات بر اساس سطح امنیت، شغل و گرایش کاربران به آنان ارائه می‌شود.

پورتال‌های گروهی (Corporate Portals): این نوع از پورتال گروه‌های مختلف کاربران را قادر می‌سازد تا فضایی مجازی برای پروژه‌های خود ایجاد نمایند و با استفاده از ابزارهای ارائه شده در پورتال به همکاری در این انجمن‌ها بپردازند. در پورتال‌های گروهی افراد بر اساس مهارت‌ها و تخصص‌هایشان با هم مرتبط می‌شوند.

پورتال‌های سازمانی (Enterprise Portals):

این پورتال‌ها به عنوان چارچوبی برای تجمیع و یکپارچگی اطلاعات، افراد و فرایندهای سازمانی مورد استفاده قرار می‌گیرند. عموماً این پورتال‌ها با استفاده از ماژول‌های خاصی که به پرتلت (Port let) معروفند اطلاعات را تجمیع، دسته‌بندی و در اختیار قرار می‌دهند. پرتلت‌ها همانند یک نرم‌افزار مبتنی بر وب هستند که در یک پورتال میزبانی می‌شوند. معمولاً یک صفحه پورتال حاوی پنجره‌های پرتلت مختلفی است که قابل جابجایی، حذف و اضافه توسط کاربر هستند. My YAHOO! Google مثال‌های خوبی از صفحات پورتال هستند که به کاربر امکان اضافه کردن پرتلت‌هایی چون news groups email و غیره را می‌دهند.

در سال ۲۰۰۳ تولیدکنندگان پورتال‌های سازمانی مبتنی بر Java استاندارد را تحت عنوان JSR-168 ارائه کردند. این استاندارد یک API را برای تعامل بهتر میان پورتال‌های سازمانی و پرتلت‌ها معین کرده است. پس از آن تولیدکنندگان نرم‌افزار این امکان را یافتند تا پرتلت‌هایی تولید کنند که در هر پورتال سازمانی که JSR-168 را پشتیبانی می‌کند قابل استفاده باشد. در حال حاضر پیش‌نویس نسخه بعدی این استاندارد با نام JSR-286 در مراحل بررسی است.

پورتال‌های اطلاعات سازمانی (Enterprise Information Portals): این پورتال، وب‌سایتی است که به‌عنوان مدخل واحدی به اطلاعات ذخیره شده در سازمان برای کارمندان و احتمالاً مشتریان، شرکای تجاری و عموم مردم محسوب می‌شود.

پورتال‌های دیگری نیز در این میان وجود دارند که تقریباً می‌توان آنها را در قالب همین پورتال‌ها دسته‌بندی کرد. پورتال‌های سرگرمی، پورتال‌های محیطی، پورتال‌های سرمایه‌گذاری، پورتال‌های خرید و فروش، پورتال‌های تجاری و پورتال‌های ترکیبی.

تقسیم بندی دیگر پورتال‌ها Portal:

از طرف دیگر عده‌ای بیان می‌کنند پورتال‌ها چهار دسته کلی تقسیم می‌شوند که عبارتند از:

Business to Customer Portal (B2C) (۱)

Business to Business Portal (B2B) (

E2B (

Public Portal (

در این دسته بندی پورتال B2C تنها خاصیت خرید و فروش بین شرکت‌ها و کاربران را دارد؛ پورتال B2B تنها خاصیت معامله و خرید فروش بین شرکت‌ها با یکدیگر دارد E2B خود به دسته "پورتال کارکنان" با امکان دسترسی به یک سری اطلاعات به هم پیوسته را فراهم می‌کند و در دسته دیگر "worker portal" که با یک یا مجموعه اهداف مشخص مثلاً فروش یک محصول ایجاد می‌گردد و در نهایت پورتال‌های عمومی که به دو دسته "Horizontal" هستند (مشابه یاهو) و دسته "Vertical" تقسیم می‌شوند. در این تعریف پورتال‌های عمودی را می‌توان پورتال‌های سازمانی دانست.

مهمترین ویژگی‌های یک پورتال

از مهم‌ترین ویژگی‌های پورتال که در تعریف علمی از آن به عنوان قابلیت و سرویس یاد کردیم امکان برقراری ارتباط دو طرفه میان کاربران است.

در پورتال‌ها این امکان به کاربران داده می‌شوند که بتوانند از طرق مختلف مانند چت و Web2 با یکدیگر در تماس و تعامل اطلاعات با فرمت‌های خاص باشند.

همچنین امکان شخصی‌سازی که یکی از مهم‌ترین عوامل خدماتی پورتال محسوب می‌شود سبب رضایت مخاطبان و کاربران پورتال‌ها شده است چرا که با امکان شخصی‌سازی و Customize شما خودتان نحوه دسترسی به بخش مدیریتی، سرویس‌ها و اطلاعات را با امنیت دلخواه تغییر و تعیین می‌کنید. درواقع با توجه به بیان تشابه با سیستم عامل، می‌توانید از اطلاعات خود Back up بگیرید، Shortcut بزیند و یا سطح دسترسی افراد دیگر را به اطلاعات خود چه در Security و چه View تعریف کنید.

اکثراً گمان می‌برند که وب پورتال‌ها به دو دسته عمومی و تخصصی تقسیم‌بندی می‌شوند که پورتال‌های عمومی ارائه کننده خدمات عمومی و کلی هستند و پورتال‌های تخصصی ارائه دهنده سرویس‌ها و مطالب تخصصی که نمی‌تواند بیشتر از یک موضوع اصلی باشد هستند.

از همین رو در بسیاری از موارد دسته‌بندی پورتال‌ها را با اصطلاح عمودی (Vertical) و افقی (Horizontal) انجام می‌دهند، البته از نظر من این دسته‌بندی چندان صحیح و کامل نیست و ممکن است باعث اشتباهاتی در باب تشخیص پورتال شود.

همچنین بعضی معتقداند پورتال به دو دسته دیگر با اصطلاح کاربردی و اطلاعاتی نیز تقسیم می‌شود. که البته این طرز فکر کاملاً اشتباه است چرا که خاصیت اصلی پورتال ارائه سرویس و اطلاعات در کنار هم است. در صورتی که وب پورتال را غیر از این تقسیم‌بندی کنیم در حال بررسی وبسایت هستیم نه پورتال!

به طور کلی مهمترین ویژگی‌های یک پرتال عبارتند از:

۱. قابلیت دسته‌بندی و طبقه‌بندی مطالب و محتویات، مدیریت و تجمیع مطالب و محتویات
۲. یکپارچگی با سیستم‌ها و زیر سیستم‌های موجود
۳. ارائه ابزارهایی جهت تولید و توسعه مطالب و محتویات
۴. قابلیت توازن بار
۵. افزونگی و پیشگیری از مشکلات و خطاها
۶. قابلیت ارائه محتویات و مطالب روی هر نوع سیستم و بستری (مثلاً پشتیبانی از سیستم‌های بی سیم و سیار)
۷. قابلیت Single sign on ، پشتیبانی از زبان‌های مختلف
۸. سهولت دسترسی به اطلاعات، قابلیت امنیت مناسب (با تعیین سطوح دسترسی)
۹. قابلیت سفارشی‌سازی و شخصی‌سازی، قابلیت جست و جو و شاخص‌گذاری مطالب و محتویات
۱۰. قابلیت مرور مطالب و محتویات دسته بندی شده
۱۱. قابلیت ارائه یکسری خدمات از طریق مولفه‌های قابل جایگزین و سفارشی‌سازی (به اصطلاح پرتلت)
۱۲. در انتها از مهمترین ویژگی‌های پرتال‌های بزرگ استفاده از بانک‌های اطلاعاتی یک‌پارچه می‌باشد.
۱۳. قابلیت شخصی‌سازی اطلاعات و ظاهر^۱

۱۴. قابلیت استفاده برای عموم و عدم پایداری به (Platform)
۱۵. قابلیت دسترسی به تمام سرویس‌ها تنها با یکبار ورود به سیستم^۲
۱۶. دسته بندی و رده‌بندی اطلاعات در بخش مدیریت و ارائه به کاربر^۳
۱۷. تعامل و یافتن سریع کاربران در مواقع ضروری^۴
۱۸. دسترسی سریع به اطلاعات
۱۹. ارائه سایر سرویس‌های اینترنتی مبتی بر وب

▪ ویژگی‌های اصلی یک پورتال عبارت‌اند از:

۱. تجمع اطلاعات
۲. هدف دار بودن اطلاعات
۳. در دسترس بودن اطلاعات
۴. در پیچه ورود منحصر به فرد

مزایای استفاده از پورتال

اجبار و الزام امروزی استفاده از پورتال‌ها صرفاً به دلیل حجم وسیع اطلاعات موجود یا به عبارتی انفجار اطلاعات نیست. علاوه بر انفجار اطلاعات، پهنه وب امروزی با ناهمگونی (heterogeneous) پلت فرم‌ها نیز مواجه است. اطلاعات نه تنها در یک مکان فیزیکی نیستند، بلکه روی سیستم‌های مختلفی با انواع متنوعی از سخت‌افزارها، سیستم‌های عامل و نرم‌افزارها قرار گرفته‌اند که فراهم آوردن بستری برای دسترسی به این اطلاعات از مجرای واحد و یکپارچه، از دلایل استفاده از پورتال است. اغلب داشتن یک نرم‌افزار متمرکز که امکان دسترسی و به اشتراک‌گذاری اطلاعات میان نرم‌افزارهای مختلف دیگر را در یک سازمان فراهم کند یک نیاز اساسی است. همچنین کاربران علاقه‌مندند تا همواره از طریق یک نقطه دسترسی به تمام خدمات و اطلاعات مورد نیاز خود، که روی سیستم‌های مختلفی قرار دارند، دسترسی داشته باشند. راهبران و مدیران سیستم‌ها نیز دقیقاً خواسته‌های مشابهی را در خصوص راهبری تمامی سیستم‌ها از طریق یک سیستم مرکزی و یکپارچه دارند.

به طور کلی می‌توان عمده‌ترین مزایای استفاده از پورتال را تحت عناوین ذیل خلاصه کرد:

۱. کاهش هزینه ایجاد، به روزرسانی و نگهداری سیستم
۲. حل معضلاتی چون پیچیدگی مدیریت سیستم، افزونگی اطلاعات و تداخل اطلاعات
۳. استفاده از پورتال به عنوان یک مزیت رقابتی بین سازمانهای خصوصی و دولتی
۴. یگانه منبع تعاملی در رابطه با اطلاعات و خدمات سازمان‌ها و جامعیت و یکپارچگی سیستم ارائه دهنده خدمات
۵. سازماندهی محتویات و برنامه‌های کاربردی سازمانها به طوری که نیاز گروه‌های مختلف موجود برآورده می‌شود.
۶. نهادینه شدن فناوری اطلاعات در سازمان به منظور مدیریت اطلاعات و دانش
۷. امکان تصمیم‌گیری، کنترل و نظارت بهتر مدیران ارشد جهت نیل به اهداف سازمان بر اساس اطلاعات دقیق و به‌روز
۸. کاهش چشمگیر هزینه‌ها

-
- 2.Single Sign on
  - 3.Taxonomy
  - 4.Alert

۹. عملکرد بهتر سازمان بخاطر تجمیع اطلاعات سایت‌های مختلف در یک نمای واحد
۱۰. افزایش رضایت‌مندی مشتریان و کاربران
۱۱. افزایش بهره‌وری به واسطه تعاملات بهتر بین کارکنان و مشتریان
۱۲. یکپارچه‌سازی اطلاعات و خدمات و تسهیل در ارائه آن
۱۳. دسترسی آسان به برنامه‌های کاربردی
۱۴. تنوع در ارائه سرویسها و خدمات
۱۵. دسترسی پویا به محتویات اطلاعات برنامه‌ها و روندهای کاری و اداری مختلف
۱۶. رعایت محرمانگی در ارائه اطلاعات

پورتال‌ها نتیجه تلاش ما برای رسیدن به کیفیت مطلوب در حداقل زمان است. تا مدتی پیش خیلی‌ها گمان می‌بردند هر چقدر کاربران اینترنت ورزیده‌تر شوند نسل پورتال‌ها روز به انقراض کشیده می‌شود در حالی که امروزه عکس این گزینه ثابت شده است.

نتیجه‌ای که از این ویژگی‌های بی‌نظیر بر می‌آید صرف‌جویی در هزینه و زمان و دسترسی سریع‌تر و مطلوب‌تر به اطلاعات و خدمات اینترنتی و در نتیجه افزایش راندمان کاری خواهد بود. در چنین حالتی تعجب نکنید که پورتال را به Mouse کامپیوترتان نسبت دهیم!

مهم‌ترین سرویس‌های اصلی یک پورتال

از مهم‌ترین سرویس‌های اصلی یک پورتال می‌توان به موارد زیر اشاره برد:

ماشین جستجو

- ایمیل
- فضای رایگان و یا وبلاگ
- ارائه اطلاعات مختلف (مسافرت، پزشکی و...)
- اخبار
- دانلود (فرمت‌های مختلف)
- گفتگو و Chat

مشخصات وب پورتال web portal

▪ اکثر وب پورتال‌ها در چند آیتم نقاط مشترک و کلیشه‌ای دارند که به ترتیب عبارتند از:

۱. تنوع سرویس‌دهی
۲. چگونگی سرویس‌دهی
۳. نحوه دسترسی کاربر به سرویس
۴. درآمدزایی Business plan
۵. تامین اطلاعات

و درواقع همین چند آیتم کوتاه اما حساس هستند که سند تضمین رشد و حیات وب پورتال‌ها که در نهایت منجر به یک رقابت تنگاتنگ میان هم‌نوعان خود میشود را امضا کرده‌اند!

سرویس‌های یک وب‌پورتال تنوع بیشتری به سرویس‌های یک وب‌سایت را دارند، چرا که فعالیت وب‌سایت‌ها اکثر به صورت تخصصی بوده و موضوعیت آنها اغلب حول یک و یا چند آیتم مشخص و محدود که نهایتاً توجیه‌کننده یک مورد مشخص است می‌گردد که همین امر سبب محدود بودن گروه‌های کاربری وب‌سایت‌های می‌شود .

اما یک وب‌پورتال با تنوعی که در سرویس‌های آن ذکر شد می‌تواند میزبان اکثر اقبال جامعه با هر نوع طرز فکر، سلیقه و نهایتاً نیازی باشد.

سخن حاشیه

گسترش اطلاعات و سرویس‌دهی اینترنتی توسط وب‌سایت‌ها چنان رشد چشمگیری داشته است که بعید است کسی نام تمامی وب‌سایت‌های موجود در اینترنت را از حفظ باشد چرا که می‌بایست هر روز نام‌های کوتاه و بلند ۲۰۰۰۰ سایت جدید را بخاطر بسپارد!

اگر توجه داشته باشید با حیات وب، کاربری آسان انگیزه اصلی کاربران اینترنت جهت استفاده از این شبکه می‌باشد پس قطعاً دور از ذهن است یک کاربر اینترنتی راضی شود برای استفاده از چندین خدمات مورد نیازش هر روز به چندین سایت سرکشی کند و برای استفاده از آنها مجبور به ثبت نام‌های تکراری و نیز محافظت از چندین شناسه و رمز عبور متفاوت باشد، از همین رو وب‌ناخواسته به نسل جدیدی از سرویس‌دهی رسید که امروز همگی آنرا با نام وب‌پورتال می‌شناسند.

به نظر من برای اینکه بتوانیم بهترین و علمی‌ترین تعریف را از وب‌پورتال داشته باشیم بهتر است به بررسی واژه به واژه این کلمه بپردازیم، کلمه‌ای که خود در برگزیده بسیاری از مفاهیم مهم روز ICT و تجارت است تا جایی که می‌توان گفت وب‌پورتال‌ها شرکت‌های نفت اینترنتی هستند!

در بالا با مفهوم Web به خوبی آشنا شدیم و دریافتیم که وب عامل دسترسی آسان به خدمات و محتویات مجازی، در یک کلام اینترنت است. همچنین در مورد واژه Portal می‌توان گفت، منظور ما یک Gateway و یا Doorway یا همان شاهراه و دروازه است، دروازه‌ای که به تبعیت از ذات اصلی خود یعنی همان دسترسی آسان، دسترسی ما را به وب و در نهایت اینترنت راحتتر از پیش می‌کند و محلی می‌شود برای به اشتراک‌گذاری خدمات و محتویات توسط چند وب‌سایت توانمند و مورد نیاز.

قطعاً مطلع هستید که اولین بار شبکه غیر محلی در سال ۱۹۶۰ توسط آژانس پروژه‌های تحقیقاتی پیشرفته سازمان دفاع آمریکا با نام "آرپانت" متولد شد.

در آن زمان تنها هدف از طراحی این شبکه حول آن بود تا هر کامپیوتر به دو کامپیوتر دیگر متصل شود و پیام‌های ارسالی از یک نقطه شبکه به هر نقطه دیگر، می‌توانستند از مسیرهای مختلفی بگذرند که با گذشت زمان و ارتباط این شبکه با چندین شبکه ارتباطی دیگر به مفهوم جدی‌تری به نام اینترنت دست یافت.

احتمالاً آن زمان کمتر کسی باور می‌کرد که این شبکه به‌چنان عظمتی دست می‌یابد که مدیریت و کنترل آن چه در بخش مدیریتی و چه در بخش فنی نیاز به هزینه و متخصصین ویژه‌ای دارد که دلیل این ادعا چیزی نیست جز جای خالی وب! بسیاری از کارشناسان سال‌های آتی را سال‌های جنگ میان تولیدکنندگان پورتال‌های سازمانی (Enterprise Portals) می‌دانند. چرا که بسیاری از سیستم‌های سازمانی مانند CRM و SCM و بسیاری از خدمات الکترونیکی سازمان‌ها و حتی دولت‌ها به سمت تجمیع در یک پورتال سازمانی حرکت می‌کند. حتی پورتال‌های کوچکتر در قالب پورتال‌های بزرگتر تجمیع می‌شوند. جهت‌گیری شرکت‌هایی چون IBM Oracle SUN SAP و دیگران در تولید پورتال‌های سازمانی نیز موید چنین آینده‌ای است. کم‌کم روزگار وب‌سایت‌های معمولی به سر می‌آید و شرکت‌های ایرانی نیز باید به فکر مهاجرت به سوی پورتال‌های سازمانی باشند.

خلاصه

اصطلاح پورتال امروزه واژه‌ای مشترک از زبان رایج در فضاهای اداری شده است. تعریف پورتال از دیدگاه‌های متفاوتی امکان‌پذیر است، زیرا کاربران امکانات زیادی را برای آن متصور می‌شوند. تا کنون تعبیرات گوناگونی از پورتال ارائه شده است. همانطور که گذشت یک پورتال به‌عنوان یک فضای کاری برای مدیریت مبتنی بر شبکه با امکان تنظیم شخصی و محتوایی و برخوردار از قابلیت‌های مشارکت با دیگر همکاران و دسترسی بی‌سیم تعریف شده است. اما آنچه که در حوزه مدیریت به ویژه مدیریت مبتنی بر شبکه برای یک پورتال مطرح می‌باشد، عبارت است از تمرکز بر روی آنچه که پورتال‌ها می‌توانند برای یک سازمان فراهم کنند و اثربخشی آنها را افزایش دهند. استفاده از واژه جمع "پورتال‌ها" نیز اتفاقی نیست چرا که سازمان‌ها برای مواجهه با مسائل چندگانه خود در حوزه‌های مدیریتی معمولاً بیش از یک پورتال دارند. نقش پورتال‌های سازمانی در انجام امور اداری و اعمال مدیریت، آن را تبدیل به یک محل کسب‌وکار الکترونیکی برای کاربران آن به‌ویژه مدیران نموده است. پورتال‌های سازمانی جدای از خدماتی که در سازمان‌ها ارائه می‌کنند، فرصت‌های بازرگانی نوینی را متناسب با توان اقتصادی و اجرایی سازمان‌ها فراهم می‌نمایند. نمونه بارز این گونه فعالیت‌ها در آنچه که امروزه تحت عنوان سرمایه‌گذاری مشترک مطرح می‌باشد، قابل مشاهده است.

منابع

- زنان و فناوری اطلاعات ..... <http://www.wit.ir>
- مرکز تجارت الکترونیک یزد ..... <http://www.yecc.net>
- شرکت توسعه و گسترش فناوری اطلاعات ..... <http://www.tagfa.com>
- ماهنامه تحلیلگران عصر اطلاعات ..... <http://www.infoage.ir>